

Демографічні наслідки Голодомору в Україні: принципові питання та відповіді

Наталія Левчук

інститут демографії та соціальних досліджень
ім. М. В. Птухи НАН України

24 листопада 2016 року

ПИТАННЯ 1. ЯКОЮ Є КІЛЬКІСТЬ ВТРАТ В УКРАЇНІ?

Варіація оцінок: від 2,6 млн (Ф. Мелє та співавтори, 2008) **до 5 млн** (Р. Конквест 1986)

- Використання статистичної інформації без критичного аналізу її якості та без відповідної корекції.
- Відсутність необхідних знань щодо методології розрахунків
- Обсяги втрат населення часто є предметом політичних спекуляцій, коли втрати перебільшуються або занижуються.

ЩО ТАКЕ ВТРАТИ ВІД ГОЛОДУ?

Втрати від голоду – це не усі померлі у період голоду, а надлишок померлих, тобто різниця між реальним числом померлих під час голоду та їх гіпотетичною кількістю за умови відсутності голоду

Втрати внаслідок голоду не обчислюються як різниця чисельності населення між двома переписами.

Найбільш обґрунтований метод оцінки: демографічна реконструкція, тобто відтворення динамічних рядів чисельності населення, народжених, померлих, міграційного руху за відповідний період.

Відповідь на питання 1: ЯКОЮ Є КІЛЬКІСТЬ ВТРАТ В УКРАЇНІ?

Втрати через надсмертність: **3,9 млн**

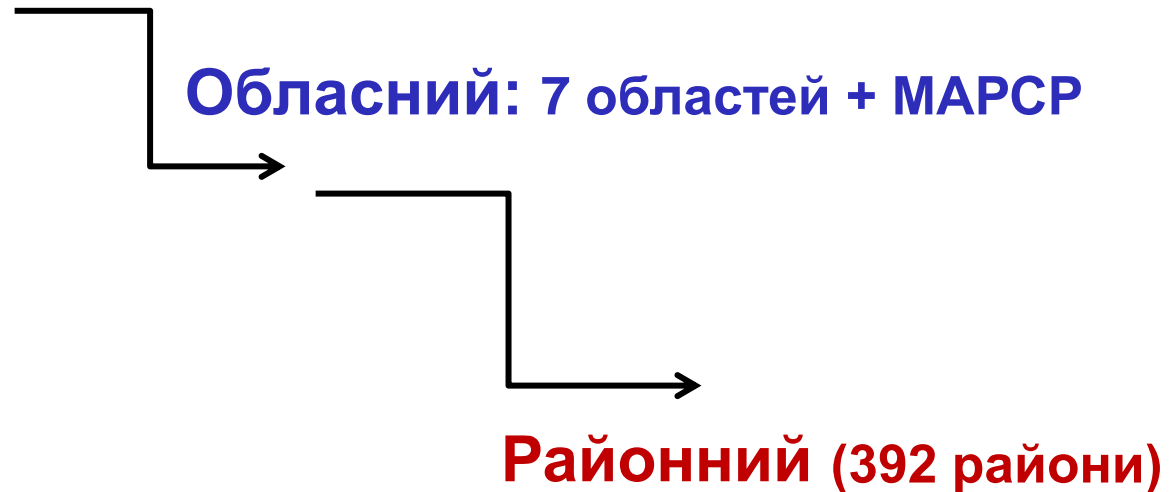
Дефіцит народжень: **0,6 млн.**

	Тисяч осіб			
	1932	1933	1934	1932-34
Втрати через надсмертність				
Все	250.0	3529.2	163.3	3942.5
Міське	48.8	193.9	50.6	293,4
Сільське	201.2	3335.3	112.7	3649.1

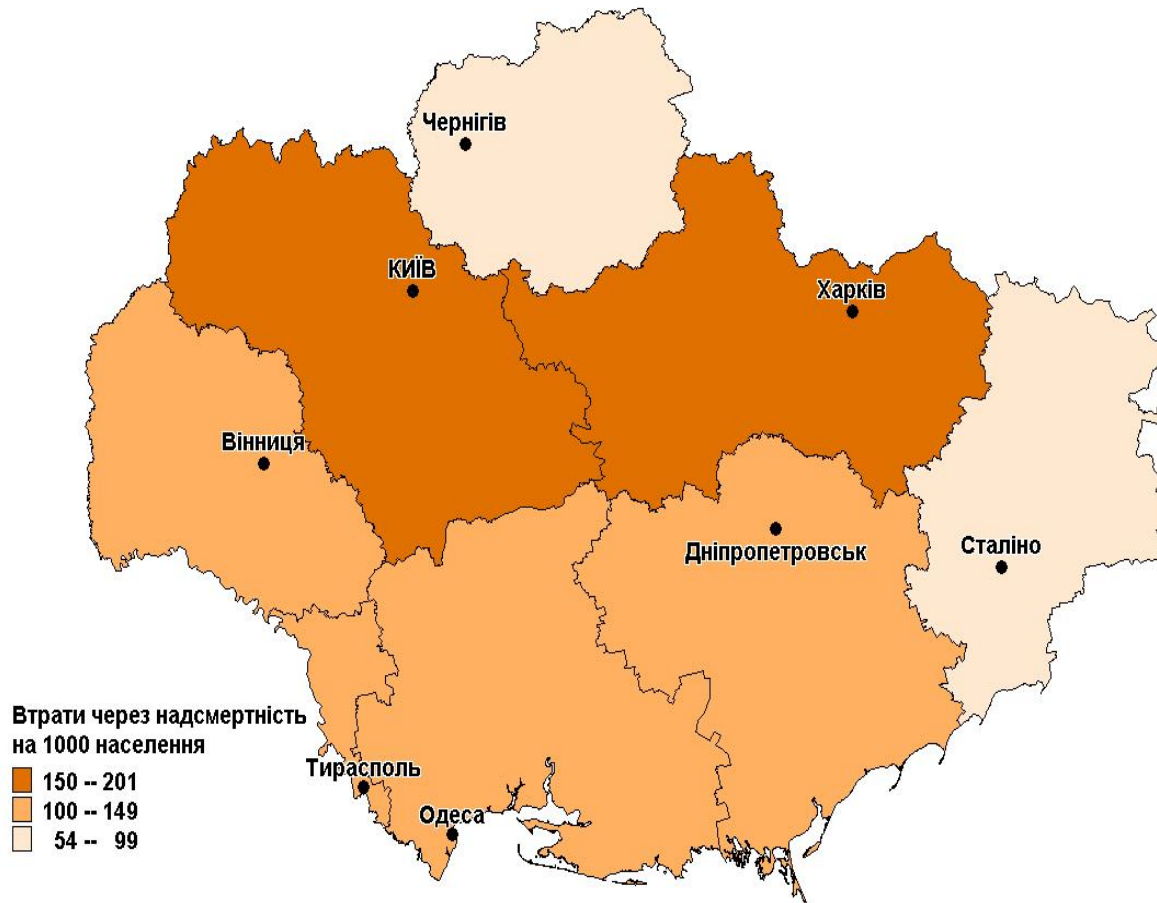
ПИТАННЯ 2. ЯКІ РЕГІОНИ УКРАЇНИ НАЙБІЛЬШЕ ПОСТТРАЖДАЛИ ВІД ГОЛОДУ?

Демографічна реконструкція України на 3-х рівнях:

Національний

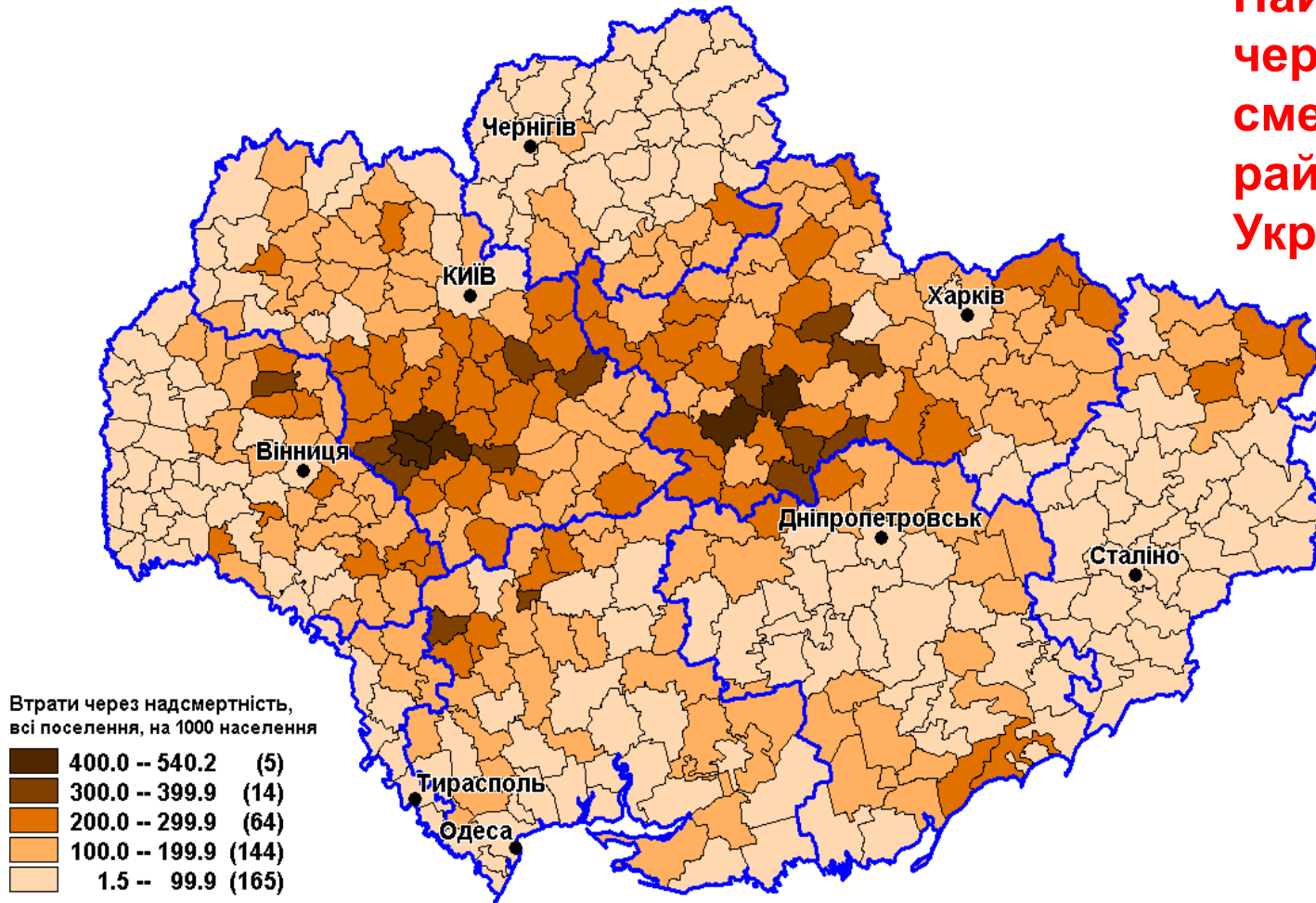
Втрати через надсмертність в 1932-1934 рр.: обласний рівень

Область	Тисяч осіб
	1932-34
Україна	3942.5
Київська	1110.8
Харківська	1037.6
Вінницька	545.5
Дніпропетровська	368.4
Одеська	326.9
Чернігівська	254.2
Донецька	230.8
Молдавська АРСР	68.3

ВІДПОВІДЬ на питання 2: ЯКІ РЕГІОНИ УКРАЇНИ НАЙБІЛЬШЕ ПОСТТРАЖДАЛИ ВІД ГОЛОДУ?

Найбільших втрат через надсмертність зазнали райони центральної України.

ПИТАННЯ 3. ЧИ УСІ РЕСПУБЛІКИ СРСР ПОСТРАЖДАЛИ ОДНАКОВО?

Втрати через надсмертність в Україні та Росії:
1932-1934 рр.

Україна:

Все населення: 3,9 млн

На 1000 населення:

все населення: **133,3**

сільське: **163,7**

Росія:

Все населення: 3,3 млн

На 1000 населення:

все населення: **32,0**

сільське: **35,1**

**Україна/Росія
відношення: 4.2**

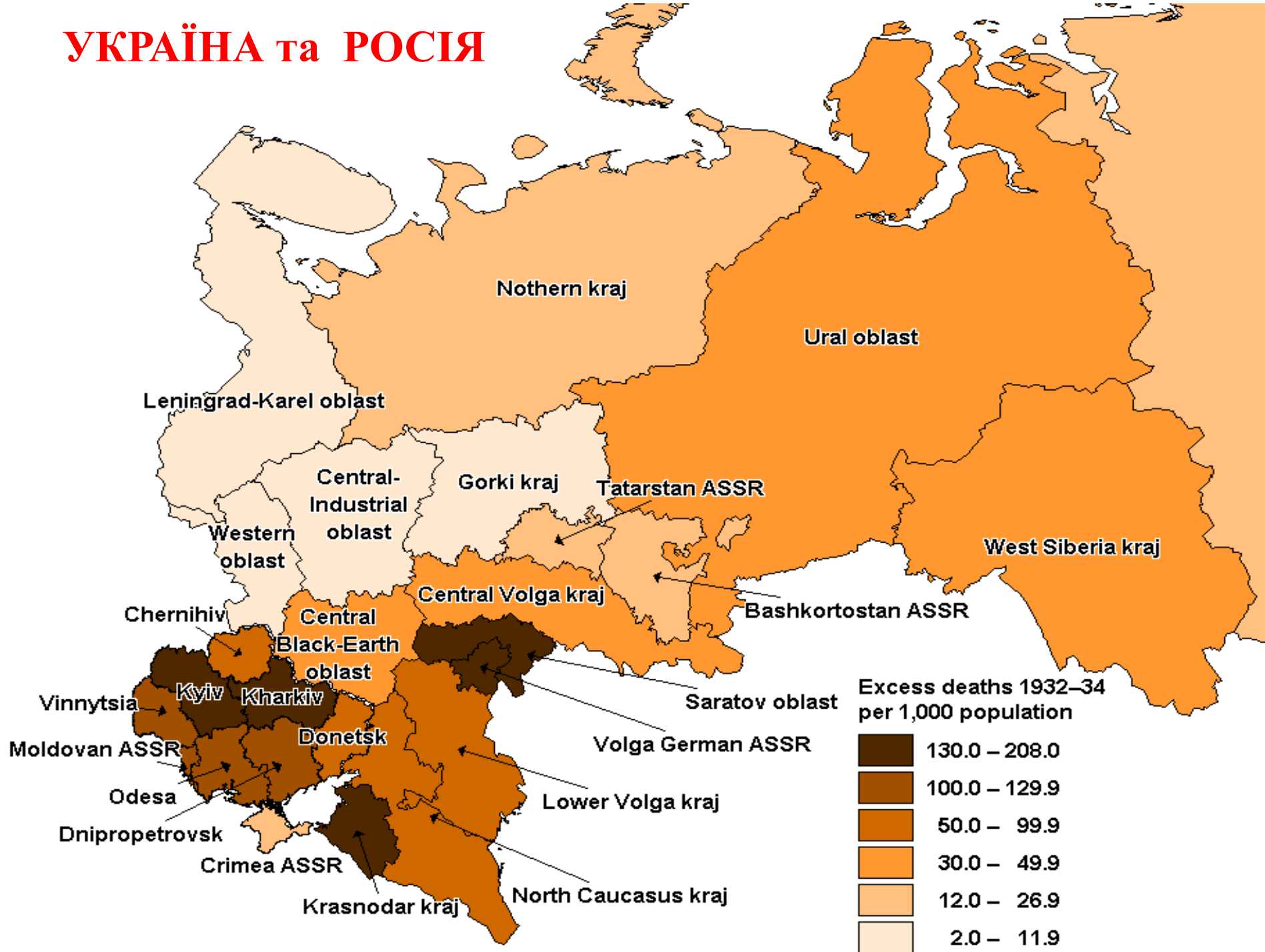
ВІДПОВІДЬ на питання 3:

ЧИ УСІ РЕСПУБЛІКИ СРСР ПОСТРАЖДАЛИ ОДНАКОВО?

Розподіл території і чисельності сільського населення України та Росії за рівнем втрат, %

Втрати, на 1000 населення	Територія, %		Населення, %	
	Україна	Росія	Україна	Росія
135.0-222.0	33.8	1.2	40.5	6.3
100.0-134.9	44.8	0	40.2	0
50.0-99.9	21.4	2.9	19.3	8.8
10.0-49.9	0	67.8	0	57.7
0.0-9.9	0	28.1	0	27.2
Усього	100	100	100	100

УКРАЇНА та РОСІЯ

ПИТАННЯ 4. ГОЛОДОМОР ПРОТИ СЕЛЯН ЧИ УКРАЇНЦІВ?

Втрати внаслідок
Голодомору: 3,9 млн,
у т.ч. 3,6 млн селян

Втрати становили **16%**
від чисельності селян і
4% від чисельності
городян.

Втрати за
національністю серед
селян

Українці
Поляки
Німці
Росіяни
Євреї

Дякую за увагу!

Помісячний розподіл втрат через надсмертність в 1933 р., тис. осіб

